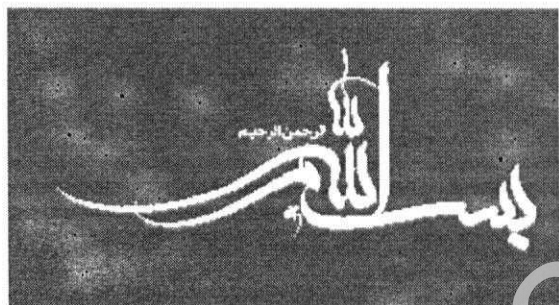

۲۱۵

1138

۱۱۳۸

۲

۹۸

حنا

قاعده منع استیلاي کنار پر مسلمانان

مجله

سرشناسه	: اسعدی، محمد، ۱۳۴۰ -
عنوان و نام پدیدآور	: قاعده منع استیلای کفار بر مسلمانان / محمد اسعدی.
مشخصات نشر	: قم: حکمت گستر، ۱۳۹۷.
مشخصات ظاهری	: ۱۶۸ ص: ۱۴/۵×۲۱/۵ س.م.
شابک	: 978-600-96683-0-4
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: چاپ قبلی: آیین احمد(ص)، ۱۳۹۱.
یادداشت	: چاپ دوم.
موضوع	: قاعده منع استیلای کفار بر مسلمانان
موضوع	: *Rule of prohibiting the infidels Domination against Muslims
موضوع	: فقه -- حقوق
موضوع	: Islamic law
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۷ الف ۷ ن / ۵۲ / ۱۶۲ BP
رده بندی دیویی	: ۲۹۷ / ۳۲۴
شماره کتابسازی ملی	: ۵۵۱۸۷۰۰

انتشارات حکمت گستر

قاعده منع استیلای کفار بر مسلمانان

نویسنده: محمد اسعدی

قم: انتشارات حکمت گستر

چاپ دوم / ۱۳۹۸

رقعی / ۱۶۸ صفحه

ویراستار: مهدی فردوسی مشهدی

حروفچینی و صفحه‌آرایی: محمد هادی ادیب

طرح جلد: صابره اسعدی

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۹۶۶۸۳-۰-۴ / 978-600-96683-0-4

نوع شابک: تک جلدی

قیمت: ۱۶۸۰۰ تومان

فهرست

۱۳	مقدمه
۱۷	فصل اول: مفهومی‌شناسی
۲۰	گونه‌شناسی
۲۰	۱. آلی / ابزاری (ما به یمن)
۲۰	۲. استقلالی (ما فيه يُنظر)
۲۰	ویژگی‌های قواعد اصولی و فقهی
۲۱	۱. قاعده اصولی
۲۱	۲. قاعده فقهی
۲۳	گونه‌شناسی قواعد فقهی
۲۴	تاریخچه قواعد فقهی
۲۵	کتاب‌های قواعد فقهی
۲۵	الف) تشیع
۲۵	ب) اهل سنت
۲۷	فصل دوم: مفهوم قاعده منع استیلای کفار بر مسلمانان
۳۰	الف) نفی
۳۰	ب) سبیل

- ج) کفار ۳۱
۱. شبکه مفهومی ۳۱
- ۱-۱. ظلم ۳۱
- ۱-۲. اعتداء ۳۵
- ۱-۳. فسق ۳۶
- ۱-۴. اسراف ۳۷
۲. دیدگاه دین‌شناسان و فقیهان ۴۰
- کم. مشرک ۴۰
- دوم. گونه‌های شرک ۴۱
- الف) شرب آشکار ۴۲
- ب) شرک پنهان ۴۳
- سوم. اهل کتاب ۴۴
- چهارم. مرتد ۴۵
- مفهوم فقهی قاعده ۴۸
- جایگاه فقهی قاعده ۴۹
- مفهوم قاعده منع استیلا و اصل نفی سلطه در حقوق بین‌الملل ۴۹
- نفی سلطه در ادبیات کنونی جهان ۵۰
- الف) مفهوم سلطه ۵۰
۱. اقتصادی ۵۱
۲. سیاسی ۵۲
۳. فرهنگی ۵۳
۴. عقیدتی ۵۳

۵۵	فصل سوم: مستندات قاعده منع استیلاي کفار بر مسلمانان
۵۷	الف) آیات
۶۵	ب) سنت
۷۲	ج) اجماع
۷۳	د) عقل
۷۳	۱. تناسب حکم و موضوع
۷۵	۲. وجوب عظیم شعائر و حرمت سُبک شمردن آنها
۷۹	۳. تنفیح منافع
۸۱	فصل چهارم: تطبیق (اجرای) قاعده
۸۳	الف) ولایت و حاکمیت کافر بر مسلمان
۸۵	۱. حاکمیت سیاسی
۸۸	۲. ولایت بر کودک، سفیه و مجنون مسلمان
۸۹	۳. تولیت اوقاف مسلمانان
۹۰	ب) همکاری مسلمانان با نامسلمانان در کارهای اقتصادی
۹۱	ج) وام گرفتن مسلمانان از نامسلمانان
۹۲	د) سرمایه‌گذاری نامسلمانان در کشورهای اسلامی
۹۳	هـ) حق شفعه
۹۵	و) فروش چیزهای مقدّس به نامسلمانان
۹۷	ز) قرارداد مسلمانان با نامسلمانان
۱۰۰	ح) بازگرداندن مجرمان مسلمان به کشورهای غیر اسلامی

- ط) استخدام مسلمان برای نامسلمان ۱۰۳
- ی) ازدواج زن مسلمان با مرد کافر ۱۰۶
- ک) حق قصاص برای نامسلمان قاتل مسلمان ۱۰۷
۱. آیه ﴿وَلَنْ يَجْعَلَ اللَّهُ لِلْكَافِرِينَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ سَبِيلًا﴾ ۱۱۰
۲. پنج روایت در منابع حدیثی شیعه ۱۱۲
- ل) نابرابری دیه مسلمان با نامسلمان ۱۱۵
- م) ارث بردن کافر از مسلمان ۱۱۶
- روابط مسلمانان با کفار ۱۱۸
۱. یکسانی کافر با نامسلمان ۱۲۰
۲. بسندگی ایمان ۱۲۲
- آموزه‌های ادیان ۱۳۲
- ارزش‌های بنیادین اسلام ۱۳۳
۱. حقوق طبیعی یا فطری انسان ۱۳۳
- ۱-۱. حق حیات ۱۳۶
- ۱-۲. حق آزادی ۱۴۰
- ۱-۳. حق کرامت ۱۴۴
- ۱-۴. حق مالکیت ۱۴۶
- اصول حاکم بر روابط مسلمانان و نامسلمان ۱۴۷
۱. صلح و هم‌زیستی مسالمت‌آمیز ۱۴۷
۲. گفتگو و فراخوان زمینه‌ساز ۱۴۷
۳. پای‌بندی به پیمان‌ها ۱۴۹
- اثر آفرینان در قواعد فقهیه ۱۵۵

۱. فقیهان شیعه ۱۵۵

۱-۱. شروح کتاب القواعد و الفوائد؛ ۱۵۵

۱-۲. بازنگری و بازنویسی القواعد و الفوائد شهید اول ۱۵۵

۱-۳. کتب قواعد فقهی نوشته شده پس از شهید اول ۱۵۶

۲. فقیهان حنفی مذهب ۱۵۷

۳. فقیهان مالکی مذهب ۱۵۸

۴. فقیهان شافعی مذهب ۱۵۹

کتابنامه ۱۶۱

تقایمیه بدرم؛ سمبل تلاش، اخلاص و دیانت؛

و مادر؛ که نمونه پرهیزگاری، پارسایی و

فداکاری بود؛

و همسر؛ معیار کامل همسر نمونه، که آنچه

دارم، مرهون همراهی، پایداری، بزرگواری و

باورمندی معنوی اوست.

■ مقدمه ■

میزان و رهن اعتبار هر دینی، در درون مایه آموزه‌هایش نهفته است. توجه به نیازهای گوناگون انسان و جامع انسانی با توجه به دگرگونی و کمال جوامع، رمز جاودانگی ادیان به شمار می‌رود. دین الهی «اسلام» خوانده شده‌اند، اما دین اسلام آخرین و کامل‌ترین دین الهی، برای همه زمان‌ها و زمین‌ها تا رستاخیز به شمار رفته است و از این رو، باید از ویژگی‌هایی برخوردار باشد تا جاودانه بماند.

قاعده «منع استیلاي کفار بر مسلمانان» یا به گفته فقهای متقدم، «نفی سبیل کفار بر مسلمانان»، از قواعد حقوقی و فقهی این دین به شمار می‌رود که در بیداری مسلمانان و جنبش‌های استقلال‌طلبانه آنان و نگاه‌بانی و نگاه‌داری عزت و عظمت مسلمانان، بسیار تأثیر گذارده و از ویژگی‌های سیاست خارجی آنان شمرده شده است.

انقلاب اسلامی ایران نیز از همین اندیشه سرچشمه گرفت چنان‌که به سقوط ساختار ۲۵۰۰ ساله شاهنشاهی در ایران انجامید و الگوی تازه‌ای در حاکمیت پیش نهاد و در پی آن، کفه قدرت در منطقه به سود اسلام‌گرایان چربید و موجب شادابی بسیار استعمارستیزان شد.

درون مایه قانون اساسی جمهوری اسلامی که به کوشش اندیشه‌ورزان مسلمان نوشته و تصویب شد و مراجع بزرگوار و مجتهدان بلندپایه و ملت

مسلمان ایران آن را تأیید کردند، از تأثیر اندیشه ناب اسلامی در پیدایی و پیروزی انقلاب ایرانیان (۱۳۵۷) و دست‌آودهای آن خبر می‌دهد. نمونه‌ای از اصول این قانون در این زمینه چنین است:

۱. اصل دوم

«...جمهوری اسلامی، نظامی است بر پایه ایمان به ... کرامت و ارزش والای انسان و آزادی توأم با مسئولیت او در برابر خدا که از راه ... نفی هرگونه ستم‌گری و ستم‌کشی و سلطه‌گری و سلطه‌پذیری، قسط و عدل و استقلال سیاسی و اقتصادی و اجتماعی و فرهنگی و هم‌بستگی ملی را تأمین می‌کند».

۲. اصل دوم

«دولت جمهوری اسلامی ایران موظف است برای نیل به اهداف مذکور در اصل دوم، همه امکانات خود را برای امور زیر به کار برد:

- طرد کامل استعمار و جلوگیری از نفوذ اجانب؛
- تقویت کامل بنیه دفاع ملی از طریق آموزش عمومی برای حفظ استقلال و تمامیت ارضی و نظام اسلامی کشور».

۳. اصل ۴۳

«برای تأمین استقلال اقتصادی جامعه و ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت و برآوردن نیازهای انسان در جریان رشد با حفظ آزادگی او، اقتصاد جمهوری اسلامی بر اساس ضوابط زیر استوار می‌باشد:

- جلوگیری از سلطه اقتصادی بیگانه بر اقتصاد کشور...».

۴. اصل ۱۵۲

«سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران بر اساس نفی هرگونه سلطه‌جویی و سلطه‌پذیری، حفظ استقلال همه جانبه و تمامیت ارضی کشور، دفاع از حقوق همه مسلمانان و عدم تعهد در برابر قدرت‌های سلطه‌گر و روابط

صلح‌آمیز متقابل با دول غیر محارب استوار است».

۵. اصل ۱۵۳

«هر گونه قرارداد که موجب سلطه بیگانه بر منابع طبیعی و اقتصادی، فرهنگ، ارتش و دیگر شئون کشور گردد ممنوع است».

گمان می‌رود درباره این قاعده، پژوهش‌های بسنده‌ای به سامان نرسیده باشد و سزااست که صاحب‌نظران و اندیشه‌ورزان، با توجه به اوضاع کنونی جهان و دگرگونی‌های فراوانش به‌ویژه پیش آمدن نظریه «جهانی‌شدن» یا «جهانی‌سازی» که قاعده ارتباطات دولت‌ها و ملت‌ها را دگرگون کرده است و پس از این، آثارش آشکارتر خواهد شد، در این باره به پژوهش‌های بیش‌تری بپردازند و میزان و گستره کاربرد و کارکرد این قاعده را دقیق‌تر بررسی کنند و چگونگی روی‌کرد مشترک مسلمانان را به اوضاع کنونی و اجرای قانون‌های حقوقی حاکم بر جهان که سازمان‌های کنونی مانند سازمان ملل آنها را تصویب کرده‌اند، با ریزینی پاسخ گویند.

اگر چستی این قاعده و چگونگی سازگاری‌اش با اوضاع و نیازهای زمان، پاسخ نگیرد و محتوایش با ملاک‌های عقلی سنجیده نشود شاید پیروان قرائت‌های متحجرانه و تندرو (رادیکال) اسلام، به آن یا دیگر قواعد همانندش دست بیاویزند و چهره زیبا و سنجیده اسلام را مخدوش و جامعه مسلمانان را نزد جهانیان بدنام کنند و چنان‌که بدخواهان می‌خواهند، به آتش «اسلام‌هراسی»^۲ دامن بزنند.

۱. کشورهای اسلامی نیز خود را به اجرای مصوبات سازمان ملل ملتزم دانسته‌اند.

اسلام کامل‌ترین دین از ادیان الاهی و پایان‌دهنده همه آنها به شمار می‌رود و خداوند این گنجایی را در کامل‌ترین دین خود پدید آورده است که بتواند با همه انسان‌ها در همه سرزمین‌ها و روزگاران تا پایان تاریخ سخن بگوید و به آنان زندگی ببخشد و راه درست را به آنان نشان دهد. بر پایه این باور، بخشی از دین خاتم که در مدیریت زندگی مردم تأثیر می‌گذارد، در همراهی با دگرگونی‌های علمی جهانی و فن‌آوری‌ها و پی‌آمدهای آن در بخش‌های فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی، سیاسی، نظامی، امنیتی و...، توانا باشد، از بسته‌های تغییرناپذیر و ناسازگار بیرون بیاید و به جهان و مردمش، با هر نژاد و تبار و دین و فرهنگ و اقلیمی، به نیکویی و مهرورزانه بنگرد. این ویژگی آشکار اسلام ناب است؛ چنان‌که پیامبر خاتم (ﷺ)؛ یعنی شریف‌ترین پیامبران از آن برخوردار بود و سروانش نیز چنین بودند. علی (ع) می‌فرماید:

ای مالک! مهربان باش و رعیت را با حشمتی پر عاطفه و سینه‌های لبریز از محبت بنگر. زنه‌ها! نکند که در جامه شبانی، گرگی خون‌خوار باشی و زیر پنجه‌های لطیف، چنگال‌های دل‌خراش و جان‌فرسا پنهان داری؛ زیرا فرمان‌پذیران تو، از دو صنف بیرون نیستند یا مسلمانند که با تو یک کیش و یک دین دارند یا پیرو مذاهب بیگانه‌اند که با تو هم‌نوع و هم‌جنسند...^۱

این قاعده، بخشی از مجموعه «قواعد حاکمه فقهی» است که با توجه به اهمیت و پویایی‌اش، جستاری در این باره به علاقه‌مندان فاضل حوزه و دانشگاه عرضه می‌شود. امید است که به کمک پروردگار، پژوهش درباره موضوع‌های حسین نیز به‌زودی سامان گیرد و بر کاغذ بنشیند. نویسنده سرورانی را که دیدگاه‌های ارزنده‌ای برای کامل کردن این اثر عرضه کردند، بسی سپاس می‌گوید.

محمد اسعدی